

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ร่วมกัน จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งแรกเมื่อปี 2522 ณ บ้านเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้พระราชทานชื่อว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งต่อมาในระยะเวลาใกล้เคียงกันได้พระราชทานให้จัดตั้งศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ ตามภูมิภาคต่างๆ อีก 5 ศูนย์ รวมเป็น 6 ศูนย์ในปัจจุบัน เพื่อให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกันค้นคว้า วิจัยแสวงหารูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพ “ภูมิสังคม” ของแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งสภาพพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งเป็น “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ให้แก่ผู้สนใจเข้าศึกษา และนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ความสำเร็จของศูนย์ ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่ง บังเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน จากดินแดนที่เคยปลูกอะไรไม่ได้ ก็ปลูกได้ให้ผลผลิตสูง ป่าที่เคยโล่ง น้ำที่เคยแห้ง ก็กลับกลายเป็นระบบนิเวศน์ที่อุดมสมบูรณ์ สัตว์ หายากที่เคยหายไป บัดนี้ก็กลับคืนถิ่น ความสำเร็จเหล่านี้ ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง เฉลี่ยปีละ 7 แสนกว่าคน ประจักษ์ได้เป็นอย่างดี

นอกเหนือจากนี้แล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่งยังได้นำผลสำเร็จจาก การศึกษา ทดลองและวิจัย ดังกล่าว มาพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อขยายผลให้กว้างขวาง ออกไป โดยเริ่มจากพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ก่อน แล้วจึงขยายผลไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ จากสถิติตั้งแต่ปี 2546 ถึง 2548 พบว่า มีผู้เข้ารับการอบรมมากกว่า 2 หมื่นคน และใน จำนวนผู้เข้ารับการอบรมเหล่านี้มากกว่าร้อยละ 90 มีความพึงพอใจในประโยชน์ที่ได้รับ

จากการประเมินผลของสำนักงาน กปร. พบว่า ราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ ศึกษาการพัฒนาฯ ที่นำความรู้จากการอบรมขยายผลไปประกอบอาชีพ มีความมั่นคงทางด้าน อาหาร มีอาชีพที่หลากหลาย มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นไปรับจ้างในเมืองเหมือน ที่ผ่านมา

ความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังกล่าว เกิดขึ้นได้ก็ด้วยพระปรีชาญาณ และสายพระเนตรอันยาวไกลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงปรารถนาที่จะบำบัดทุกข์บำรุง

สุขให้แก่พสกนิกรใต้ร่มพระบารมีของพระองค์ จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในทั่วทุกภูมิภาค จึงทรงทราบถึงรากเหง้าของปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของราษฎร โดยเฉพาะเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ พระราชดำริในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ทรงมุ่งช่วยเหลือและพัฒนาให้ราษฎรในชนบทพึ่งตนเองได้เป็นเป้าหมายแรก และการพึ่งตนเองได้นั้น ได้พระราชทานพระราชดำริในการแก้ปัญหาที่สำคัญ สรุปได้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ได้แก่ การแก้ปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

ประการที่สอง ได้แก่ การแก้ปัญหาเรื่องความรู้ พระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นับได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาเรื่องความรู้ของราษฎรในชนบท ซึ่งจะช่วยให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

บัดนี้ กาลเวลาผ่านมากกว่า 30 ปี ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ในพระปรีชาญาณ และพระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระราชดำริด้านการพัฒนาต่างๆ ที่พระราชทานไว้เกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นั้น เมื่อนำมาศึกษา ทดลอง วิจัย และขยายผลแล้ว ล้วนเกิด “ประโยชน์สุข” อย่างยั่งยืนแก่ “มหาชนชาวสยาม” อย่างแท้จริง

งานศึกษา ทดลอง วิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 ศูนย์ เป็นภารกิจหลักที่สำคัญในการแก้ปัญหาทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้น และทรงมีพระราชดำริให้ยึดหลักความเรียบง่าย ประหยัด และเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้หญ้าแฝก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก การฟื้นฟูป่าไม้ โดยใช้แนวคิดปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ฝายชะลอความชุ่มชื้น(Check Dam) ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง เป็นต้น และเมื่อได้ความรู้จากการศึกษา ทดลอง วิจัยแล้ว ศูนย์ศึกษาฯ จะเผยแพร่ความรู้ทั้งด้านฟื้นฟูทรัพยากรให้พร้อมต่อการทำกินและด้านเทคนิค วิธีการ ให้แก่ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการทำงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อให้ประชาชน พออยู่ พอกิน และพึ่งพาตนเองได้เป็นเบื้องต้นก่อน จึงกล่าวได้ว่า การดำเนินการของศูนย์ศึกษาฯ ที่ได้พระราชทานพระราชดำริไว้ให้นั้น ใช้หลักความพอเพียง มาโดยตลอด ซึ่งต่อมา หลักความพอเพียง พึ่งตนเองได้ นั้น ถูกปรับพัฒนาให้ทันสมัยและลึกซึ้งขึ้น ในแนวคิดที่เรียกว่า “เศรษฐกิจพอเพียง”

ดังนั้น “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึงเป็นแหล่งองค์ความรู้ ขยายผลสู่ประชาชน อย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่วิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2551, น. 152-153)

เป้าหมายหลักของการพัฒนาคนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มุ่งเน้นที่ การพึ่งตนเองได้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นที่สุดสำหรับอนาคตที่มั่นคง การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเกิด จากกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปทีละขั้นตอน และต้องเป็นการระเบิดจากข้างในมากกว่า การผลักดันจากภายนอก การดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลสำเร็จ จะต้อง อาศัยหลักการสำคัญ 3 ประการ ในการประเมินความเป็นไปได้ต่างๆ และการตัดสินใจ ได้แก่ การเลือกทางสายกลาง ด้วยหลักความพอประมาณและหลักเลี่ยงการกระทำที่สุดโต่ง ความมีเหตุผล และรอบคอบเกี่ยวกับสิ่งที่กระทำ ตลอดจนผลที่จะตามมาอย่างถ่องแท้ การตระหนักถึงความเสี่ยงที่ เกี่ยวข้อง และความจำเป็นที่ต้องหามาตรการป้องกันและทุเลาผลกระทบ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขที่ เกี่ยวข้องที่สำคัญได้แก่ ความรอบรู้และการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต และความวิริยะ อุตทน

จากเป้าหมายการพัฒนาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคนตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงนั้น ไม่เพียงแต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคนในประเทศไทยได้เท่านั้น หากแต่เนื้อหาของสาระของปรัชญายังมีความทันสมัยและสอดคล้องกับแนวคิดสากลเรื่อง การพัฒนาคน ดังเช่นแนวคิดการพัฒนาคนของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program) ที่เชื่อว่าการพัฒนาคนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่ การพัฒนาจะต้องอาศัยกระบวนการที่ช่วยให้คนมีโอกาสในการที่จะปรับปรุงตนเอง และพัฒนา ศักยภาพให้สามารถมีชีวิตที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์ มีเสรีภาพและมีศักดิ์ศรี จะเห็นได้ว่าทั้งสอง แนวทางล้วนมีความเชื่อตรงกันว่า การพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้น จะต้องเริ่มที่ การพัฒนาคนเป็นลำดับแรก โดยเชื่อมั่นในศักยภาพของคนเป็นสำคัญ (โครงการพัฒนาแห่ง สหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2550, น. 2)

การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่ดี มีการดำรงชีวิตอยู่ได้ เป็นความต้องการที่มนุษย์ปรารถนาพัฒนาตนเองเพื่อสร้างความพึงพอใจ โดยเกิดจากการสร้าง รากฐานของความมั่นคงทุกๆ ด้าน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง เนื่องจากชุมชนจะมี ศักยภาพในการพึ่งตนเองสูงและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้น สามารถควบคุมการบริหารจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างสันติ สุข มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ นับเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ประเทศมีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปได้ในที่สุด

การพัฒนาคนอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นที่มาของการพัฒนาคนตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นตัวอย่างที่ดีนั้น จะเห็นได้จากพระอัจฉริยภาพด้านการพัฒนาด้วยโครงการ

อันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ที่มีมากกว่า 3 พันโครงการทั่วประเทศ โดยเป้าหมายหลักในการดำเนินงานของทุกโครงการนั้นคือ การยกระดับการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชนซึ่งมีหลักการที่สำคัญ 7 ประการ ประกอบด้วย

1. หลักความรวดเร็ว คือ การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
2. หลักการพึ่งตนเอง คือ การพัฒนาให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้
3. หลักการมีส่วนร่วม
4. พัฒนาตามขั้นตอนตามลำดับความจำเป็นและประหยัด
5. พัฒนาตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมจิตวิทยาแต่ละท้องถิ่น
6. พัฒนาโดยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. ส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีวิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม

จากแนวพระราชดำริสู่การพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเฉพาะในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่กล่าวมาข้างต้น อาทิเช่น หลักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หลักการพึ่งตนเอง หรือวิธีการพัฒนาต่างๆ เป็นที่มาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนในพื้นที่พึ่งพาตนเองและเกิดความอยู่ดีมีสุขโดยทั่วหน้ากันได้

กล่าวโดยสรุป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานมาตลอด ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ได้ และศูนย์ศึกษาฯ ที่มีความน่าสนใจคือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดที่มีอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่ศูนย์ศึกษาฯ ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และปรับตัวให้อยู่กับชุมชนพื้นที่ที่ถูกถาโถมด้วยกระแสโลกาภิวัตน์

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

จากความสำคัญดังกล่าวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ล้วนมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจนกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป้าหมายของการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นก็คือ “การพัฒนาคน” ให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น มีโอกาสในการเข้าถึงช่องทางการพัฒนาต่างๆ บนพื้นฐานศักยภาพของตนเอง และที่สำคัญ นั่นคือ การเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความมั่นคง ความสมดุล และยั่งยืน ในการนี้

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเลือกพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งตั้งอยู่ที่ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในฐานะที่ศูนย์ฯ แห่งนี้เป็นหนึ่งใน 6 ศูนย์ศึกษาฯ และได้ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งได้พัฒนาและส่งเสริมแนวทางการประกอบอาชีพด้วยวิธีการต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่และส่วนกลางได้เข้ามามีส่วนร่วมกันทำงาน ทั้งนี้ เพื่อสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบังเกิดผลด้านการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม เพื่อต้องการที่จะขยายผลในด้านต่างๆ สู่ประชาชนทั่วไป รวมทั้งต้องการให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม สามารถพึ่งตนเองได้ และนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พื้นดิน คื่นป้า พัฒนาคุณภาพชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2548, น. 25-28) รวมถึงสามารถแสดงผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมให้กับราษฎรในพื้นที่ โดยดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นอยู่และอาชีพของประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การจัดตั้งโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและทำขนมหวาน มูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบท และได้มีการจัดอบรมโครงการเลี้ยงไก่ไข่เพื่ออาหารกลางวันให้กับคณะครูและนักเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ร่วมโครงการ โครงการช่วยเหลือแนะนำการเงินและการบัญชี เกี่ยวกับหลักการและวิธีการสหกรณ์ ให้แก่บุคลากรกลุ่มเกษตรกรและประชาชนทั่วไป โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมการเจียรในพลอย ส่งเสริมด้านปศุสัตว์ เช่น มีการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ โครงการเลี้ยงโคนม นอกจากนี้มีการเลี้ยงโคเนื้อ แพะ สัตว์ปีก มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ การทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก สารไล่แมลง ฮอโมนพืช การเกษตรแบบผสมผสาน การบริการทางการแพทย์ รักษาพยาบาล โครงการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออก โครงการเสริมสร้างสุขภาพประชาชน ส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกร โดยน้อมนำแนวพระราชดำริหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง พออยู่ พอกิน มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน ทำให้มีเงินออมและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้ภาพรวมของประชาชนในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

มีการพัฒนา มีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการขยายผลออกไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์และประชาชนทั่วไปได้เป็นผลสำเร็จ

นับจากเริ่มต้นการจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ ถึงปัจจุบัน ที่การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรีได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างต่อเนื่อง ได้ก่อเกิดผลสำเร็จแห่งการพัฒนาและมีการขยายผลการพัฒนาเหล่านั้นออกไปสู่พื้นที่บริเวณใกล้เคียง เพื่อให้กลับคืนสู่ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ตามแนวพระราชดำริมากมาย รวมทั้ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก หากแต่ในทางวิชาการเองนั้น กลับพบว่ายังไม่มีการศึกษาเพื่อรับรองผลการปฏิบัติมากนัก จึงเป็นความท้าทายในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริ และเป็นการรองรับผลในทางวิชาการในระดับประเทศและระดับสากลต่อไป

ดังนั้น จึงเป็นที่มาของความสนใจของผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดการศึกษาวิจัยจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย เป็นต้น ตลอดจนได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยครอบคลุมมิติการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ จะสะท้อนถึงวงจรชีวิตของการพัฒนาคน และผลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวนี้ จะสามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายที่สำคัญของการบริหารในวาระแห่งชาติ เพราะปัจจัยที่ได้จากการศึกษานั้นๆ เป็นข้อมูลองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของมนุษย์นับตั้งแต่ลี้มตาตุโลก นอกจากนั้น ยังเป็นข้อมูลที่แสดงถึงการพัฒนาลัทธิสังคม สวัสดิการสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาและมีความสุขอย่างยั่งยืน รวมทั้ง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับจะได้นำบางส่วนของพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับระบบการบริหารจัดการในการพัฒนาประเทศ เป็นแนวทางในการพัฒนาให้กับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และเพื่อจะได้นำผลการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการ เพื่อสนองพระราชดำริให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในตำบลสามพระยา พื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสะอ่าว จังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในตำบลสามพระยา พื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสะอ่าว จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านความรู้และคุณธรรม

2. ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอสะอ่าว จังหวัดเพชรบุรี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

คุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตที่มีความสุขตามอัตภาพเหมาะสมกับตนเอง โดยมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี อันจะนำไปสู่ชีวิตและเศรษฐกิจที่สมดุล สังคมที่มั่นคงและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่ชีวิตและเศรษฐกิจที่สมดุลโดยการออม วางแผนจัดสรรค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสมกับตนเอง และมีความพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่

2. ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจ เกี่ยวกับระดับความพอเพียงอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ และสามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ นำไปสู่สังคมที่มีความมั่นคง มีการส่งเสริมการร่วมคิด ร่วมวางแผนการดำเนินชีวิต นำทรัพยากรที่เหลือใช้มาสร้างความคุ้มค่า หลีกเลียงการทะเลาะวิวาทและการแสดงอารมณ์โกรธ

3. การมีภูมิคุ้มกันในตนเอง (Self-Immunity) หมายถึง การเตรียมพร้อมเพื่อรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งด้านการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรวมกลุ่มชุมชน การสร้างสุขภาพกายและจิตใจที่ดี การร่วมแก้ไขปัญหา การสร้างความอบอุ่นในครอบครัว การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม การสร้างอาชีพเสริมรายได้ เป็นต้น

ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง การดำรงชีวิตของประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นที่ยอมรับในสังคม การศึกษา การคบเพื่อน การประกอบอาชีพ และสภาพแวดล้อมในชุมชนหมู่บ้าน ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการมีส่วนร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

ปัจจัยด้านความรู้และคุณธรรม หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติทุกขั้นตอน โดยมีพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของคนไทยก็คือ การให้ ซึ่งเป็นเครื่องประสานไมตรี ระหว่างบุคคลกับบุคคลและทำให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นด้วยสามัคคีธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียรพยายาม มีสติปัญญา เพื่อให้สมดุลงและพร้อมต่อการรองรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย การใช้ความรู้และการถ่ายทอดความรู้ และการเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

2. ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

3. ผลการศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอต่อหน่วยงานเพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป